

A bécsi „Markóban”

Azonos profil • Eltérő gyakorlat

Hosszú, kényszerű elzárkózás után ma egyre fontosabb, hogy megismerkedjünk más országok büntetés-végrehajtási gyakorlatával, az ott érvényben lévő jogi szabályozás alapjaival, a személyi állomány körülményeivel, a fogvatartottak biztonságos őrzésének és kezelésének gyakorlatával. Ezért 1992 nyarán — előzetes egyeztetések után — az intézet parancsnokának vezetésével látogatást tettünk a bécsi börtönben, ahol sok érdekes, hasonló vagy éppen a mi gyakorlatunkkal szöges ellentétben lévő megoldást láttunk. Beosztásomnál fogva elsősorban a biztonsági kérdések kezelése, az ottani gyakorlat érdekelt, ezeket teszem közzé.

Előjáróban annyit, hogy a bécsi börtön és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet között számos azonosság található. Mindkét intézet a főváros közepén, az ún. kormányzati negyedben található; mindkettő évszázados épület, amely felújítás alatt áll; egyforma a főprofil, az előzetes letartóztatás foganatosítása, közel azonos a fogvatartottak létszáma, akik közül helyhiány miatt a miénkhez hasonló mértékben helyeznek el fogvatartottakat más intézetben.

Az őrség munkája

Az intézettelátogatás az őrségi blokkban kezdődött. Ezt a helyet a terület gazdája, az egyenruhás állomány előjárója mutatta be (rendfokozatban a legmagasabb rangú altiszt, körülbelül a mi törzsszászlósnaknak illetve alhadnagyunknak felel meg). Az őrszoba és az őrségi ügyelet lényegében azonos légtérben van elhelyezve. Az őrparancsnokok helyiségéből — egy üvegfalú kisebb szobából — az ott dolgozó szinte az egész őrségi területet látja. Egyidőben két őrparancsnok (ők is tiszthelyettesek) és két őrségügyeletet teljesít szolgálatot. Az ügyeltesek több monitort kísérnek figyelemmel, amelyekkel az intézet — és vele egy tömbben az igazságügyi palota — főbb pontjait ellenőrzik. Itt található az URH-alközpont. Két csatornán forgalmaznak. Mobil rádiójuk kis méretű, de nagy teljesítményű. Minden őrt ellátnak vele, az előállítás során is. Az ügyeltesek feladata lényegében a monitorok figyelése, a rádió kezelése, az őrség mozgatása a napirendnek és a feladatoknak megfelelően.

Az őrparancsnokok helyiségében tárolják — különösebb védelem és nyilvántartás nélkül — a könnyfakasztó vegyszereket és bilincseket. A bilincs spanyol gyártmányú (ilyent már mi is kipróbáltunk). A vezetőbilincset nem ismerik, helyette egy harapófogóhoz hasonló bilincset alkalmaznak az előállítás során. Ez nem feltűnő, kényszerítő eszközként kiválóan alkalmazható (csavarásával a fogvatartott térdre kényszeríthető).

KITEKINTÉS

A fegyverszoba nem zárt hely, csupán egy üvegfalú térelválasztóval rekesztették el az őrségi blokk más részeitől. A fegyvert és a fegyverzeti anyagokat tároló rekeszekben tartják. Faluk előlről plexi, biztonsági zárral ellátva. Itt tárolják a pisztolyt (7,65-ös Walter), a gumibotot, a pisztolytartó lapot (két kapoccsal a derékszíjra akasztható), és a legfontosabb eszközt, egy nagy méretű kulcsot. A kulcs kiemelkedő szerepét az adja, hogy az intézetben valamennyi zár ezzel nyitható a bejáratától kezdve a zárkaajtóig. A zár 8 változatban átállítható. Ha egy kulcs elveszik, azonnal átállítják az összes zárat és kiadják az új sorozat kulcsait. A rekeszek ellenőrzése tulajdonképpen a kulcs meglétére irányul. A tárolókhoz minden egyenruhás szabadon odamehet, nincs semmiféle különleges szabályozás. Lövészetet évente egyszer tartanak.

Az előzetes letartóztatást foganatosító intézetben jelentős számú előállítás teljesítenek. Szervezésükben óriási előnyt jelent, hogy 14 nappal előre tudják, kit kell majd előállítani. Legtöbbször az előállítandókat az egyazon épületben lévő igazságügyi palotába kísérik (átlag 40 fő naponta), 20–25 főt pedig különböző bíróságokra visznek. Annak ellenére, hogy igen jól felszerelt, színvonalas ellátásra alkalmas kórházkörletük van, napi 20–25 főt különböző civil egészségügyi szakrendelőbe visznek. A fogvatartottak ugyanis jobban bíznak a civil szakorvosokban, mint az intézet orvosaiiban, másrészt így próbálják enyhíteni mindennapjuk egyhangúságát.

Szállítás

Ez az intézet végzi a központi szállítást is, két Setra busszal. Az egyik 20, a másik 30 személy szállítására alkalmas. A buszokat már rabszállításra átalakítva kapják egy német cégtől. A buszok belsejében 2, 4 és 9 személyes rekeszek vannak kialakítva. Az ülések kemény műanyagból sajtolt támlás székek, rögzítve a karosszériához. Menet közben engedélyezik a dohányzást (hosszú úton úgyis rágyújtának), ehhez a vasúti kocsikban alkalmazott csikk tartót szereltek fel. A természetes világítást egy kb. 15–20 cm széles, 50 cm hosszú törhetetlen üvegű ablak biztosítja. A rekeszek ajtaján három zár van, kettő középen (az egyik lakatfül), a harmadik alul (lábbal nyitható és zárható). A szállítószemélyzet 5 tagú, 2 gépkocsivezető, 1 szállítmányparancsnok, 2 szállító őr. Az öröknek kényelmes repülőülés van beszerelve, a szállítmányparancsnok részére pedig dolgozóasztal és tárolóhely. A szükséges technika (rádió, jelzőberendezés, hangosbeszélő stb.) természetes tartozék. A központi szállítást 3 napon (tulajdonképpen 4 napon) végzik; kedden Innsbruckba megy a kocsis (ez kétnapos út), csütörtökön Grazba mennek, pénteken Alsó-Ausztria börtöneit járják körbe. A körleteken, minden szárny minden szintjén, kialakítottak egy tágas felügyelői szobát. Erre szükség is van, hiszen egyszerre 4 felügyelő teljesít szolgálatot. A felügyelői szobát modern bútorokkal, célszerűen rendezték be, jól felszerelték a szükséges technikával (URH, telefon, tűzjelző, veszélyjelző). A felügyelői szoba tartozéka még egy szociális blokk: itt hűtőszekrény, öltözőszekrény, kézmosó,

zuhanyozó van. A felügyelői szobából OV-n a fogvatartottakkal is beszélni lehet. A zárkában elhelyezett OV-n két gomb van, egy zöld és egy piros. A zöld gomb megnyomásával jelzi a fogvatartott, hogy valami közölnivalója van. A piros gombot csak akkor nyomhatják meg, ha a felügyelővel való kommunikálás sürgős, feltétlenül szükséges (pl. rosszullét, verekedés történt a zárkában stb.). Ez a lehetőség azonban el is kényelmesíti a felügyelőket, a zárkák ellenőrzésére mintha kevesebb gondot fordítanak.

Előzetesház lévén, a bécsi börtönben kevés fogvatartottat foglalkoztatnak munkával. Jól felszerelt, tágas műhelyeik vannak (asztalos, lakatos, szabó, könyvkötő, festő stb.). A műhelyekben részben az épületkarbantartáson dolgoznak, részben a személyi állomány részére végeznek munkákat, csekély ellenszolgáltatás fejében. Nem ismerik a veszélyes szerszámok nyilvántartását. Akit veszélyesnek, önvészélyesnek tartanak, az nem dolgozhat. Általában véve a biztonsági kérdéseket vagy szigorúbban, vagy sokkal elnézőbben fogják fel, mint mi. Erre jó példa a látogatás végrehajtása, illetve a szökés megítélése.

Látogatás

A látogatás olyan helyiségben történik, ahol a légteret a padozattól a mennyezetig két részre osztják. A látogató és a rab duplafalú plexin keresztül látja egymást. A plexilemezeken lyukak vannak, így a hang átmege, de meggátolja bármiféle tárgy átadását. Különösen ügyelnek a kábítószerre, mert a kábítószerrel ember reakciói kiszámíthatatlanok. A látogatóhelyiségben rendszeresen 4-6 felügyelő teljesít szolgálatot, de egyszerre összesen csak 8 látogató fogadására van lehetőség.

Amennyire szigorúan veszik a látogatást, annyira nem tartják különösebb ügynek, ha megszökik a fogvatartott. Álláspontjuk szerint úgyis megfogja a rendőrség. Fő feladatuk ilyenkor a rendőrség számára mielőbb megadni a szükséges tájékoztatást.

Dr. Szalai László